

МОНОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РАННЬОЇ ТВОРЧОСТІ КУЛІША

Івашків Василь. Художня, літературознавча і фольклористична парадигма ранньої творчості Пантелеймона Куліша – Львів: видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 448 с.

Пантелеймон Куліш завжди був непростим для дослідників, бо нерідко мислив уже надто парадоксально, піднімав такі теми, які його сучасники обминали й «десятою дорогою», був незручним, бо часто неможливо було простежити його цілісно, вкласти в певні філологічні рамки. Попри це його все ж вивчають, час від часу публікують окремі його твори, навіть існує проект повного зібрання його текстів, з яких, щоправда, вийшов лише один том – листування 1840-х років. Хоча дослідників життєвого і творчого шляху Куліша в Україні багато, але ґрунтовно, всебічно, з зануренням у його мистецький світ вивчають цього письменника лише кілька вчених. Труднощі таких досліджень передовсім у тому, що ми й досі не позбавилися полону стереотипів радянської філологічної науки, нема видання всіх його творів та листів, врешті таки нема й авторитетної кулішезнавчої школи, а тому Куліш і дотепер значною мірою ще «архівний письменник».

Студіювання Пантелеймона Куліша вимагає від дослідника значних зусиль, не одного дня, чи навіть року, наполегливості, сказати б, упертості, навіть десь любові до себе, наче весь час закликає ученого стати на його позицію, весь час ніби демонструє, що на одній лиш критиці його позицій далеко не заїдеш.

Серед філологів, котрі всебічно та ґрунтовно вивчають творчість цього письменника, активно популяризують його спадщину, назовемо Євгена Нахліка, Олександра Федорука, Василя Івашківа та ще одного-двох. Василь Івашків відомий своїми кулішезнавчими публікаціями принаймні з 1989 року, коли журнал «Народна творчість та етнографія» помістив його статтю про Куліша-фольклориста. З того часу Василь Івашків написав чимало ґрунтовних досліджень на різні філологічні теми (фольклористичні та літературознавчі), та все ж постать Пантелеймона Куліша в його наукових інтересах була наскрізною.

Важливо, що вчений не лише пише наукові розвідки, а й видає твори цього письменника. Серед них видання «Чорної ради» (Київ: Молодь, 1991), том академічного видання творів Куліша у двох томах (Київ: Наукова думка, 1994, друге видання 1998 р.), практично невідома сучасному читачеві патріотична історіософська «Повість об українском народі» (Львів: Літопис, 2006). Активно працює дослідник і як учасник проекту повного зібрання творів Куліша у 35-ти томах.

Монографія Василя Івашківа «Художня, літературознавча і фольклористична парадигма ранньої творчості Пантелеймона Куліша» – підсумок двадцятирічної праці дослідника над творчістю цього письменника 1840 – початку 1847 рр., тобто від його перших письменницьких спроб до нещасливого виїзду за кордон зі своєю молодою дружиною Олександрою

Білозерською та арешту у Варшаві на початку квітня 1847 року.

Обґрунтованим є поділ усього матеріялу ранньої Кулішевої творчості на два об'ємні розділи – а) художню прозу і б) фольклористичну, історіографічну, літературознавчу та публіцистичну спадщину. Важливо, що дослідник не лише залучив до свого аналізу всі на даний час відомі Кулішеві тексти, а й їх рукописні версії, врахував практично всі прижиттєві відгуки тогочасної преси про них. Відтак поглиблено аналізуються не лише так звані «канонічні» тексти «Орисі» чи «Чорної ради», а їх попередні варіанти, що дало змогу авторові переконливіше висвітлити художній зміст цих творів.

Важливою рисою монографії В. Івашківа є її джерелознавчий характер – значна частина праці написана на матеріалі архівних фондів, що дуже важливо й для подальших текстологічних, джерелознавчих студій. Так, лише параграф монографії про фольклористичну діяльність Куліша у 1840-х рр. вводить в науковий обіг матеріали рукописних фондів ІМФЕ імені Максима Рильського НАН України, історичного музею імені В. Тарновського.

Відтак рецензована монографія верифікує низку кулішезнавчих питань, врешті переконливо увиразнює творчу індивідуальність Пантелеймона Куліша у його ранній період, адже так всебічно про молодого тоді письменника і активного суспільно-культурного діяча ще не писалося ні в нашому літературознавстві, ні в фольклористиці.

На нашу думку, рецензована монографія Василя Івашківа про ранню творчість Пантелеймона Куліша стане важливою подією українського літературознавства й фольклористики, буде необхідним початком поглибленого аналітичного дослідження творчої спадщини цього визначного українського митця, вченого, перекладача, організатора історико-літературного процесу, суспільно-культурного та суспільно-політичного діяча ХІХ ст., за яким прийдуть монографії про наступні не менш важливі й цікаві періоди його творчості.

Зоряна Марчук